

ристь для здоров'я людини. Окрім овочівництва, в Ізраїлі дуже розвинене квітникарство: квіти займають перше місце у сільськогосподарському експорті цієї країни. Тут постійно проводяться різні дослідження нових технологій і продуктів, що дозволило задіяти під сільське господарство 20 % всієї території Ізраїлю. Тутешні селяни із задоволенням діляться своїми знаннями та тонкощами цієї справи із зацікавленими туристами. Але їм не залишилося остерогонь тут тваринництво, яке сьогодні перетворюється в екологічно чисте виробництво [6].

Наголосимо, що поділяємо точку зору тих вчених, які вважають, що потрібно адаптувати до умов України досвід розвинених країн світу в частині впровадження інновацій в аграрне виробництво та розвиток інформаційної бази, без якої неможлива реалізація цього завдання.

Висновки. Проаналізований вище досвід використання розвитку аграрного виробництва зарубіжних країн, таких як США, Канада, Ізраїль, підтверджує необхідність його використання в Україні для стимулювання розвитку сільських територій. Сільським територіям у нашій країні необхідна державна підтримка, яку потрібно спрямовувати в конкретні проекти та програми з урахуванням особливостей сільських територій, які дали б поштовх до створення нових робочих місць та нових взаємовідносин на селі. Насамперед потрібно кошти інвестувати в сільську інфраструктуру: дороги, мости, під'їзди з твердим покриттям до сільських населених пунктів, зв'язок, комунальне господарство, загальну і професійну освіту, охорону здоров'я та ін. Використання зарубіжного досвіду має бути селективним із врахуванням першочерговості реалізації заходів, спрямованих на подолання системної економічної кризи та зовнішньої агресії.

Література

1. Амбросов В.А. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США / В.А. Амбросов, В.М. Онегіна // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2001. – № 5. – С. 115-121.
2. Антонов А.В. Економічний розвиток сільських територій: міжнародний досвід кредитування. Електронне наукове фахове видання / А.В. Антонов // Державне управління: удосконалення та розвиток. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=532>.
3. Ізраїль. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.israelion.com/>.
4. Лехтман О.П. Позикові кошти у сільському господарстві США / О.П. Лехтман, Т.О. Осташко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://icr.org.ua/files/26_11_poz.doc.
5. Майборода Г.М. Досвід розвитку економічно проблемних територій у Канаді та США / Г.М. Майборода. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/504-dosvid-rozvitku-ekonomichno-problemnikh-teritorij-u-kanadi-ta-ssha>.
6. Сельское хозяйство Израйля. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://jestour.ru/obzoryi/izrail/nemnogo-o-selskom-kozyajstve-izrailya.html>.
7. Сомик А.В. Особливості розвитку системи сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах / А.В. Сомик // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2002. – № 8. – С. 136-140.
8. США. Страны и регионы мира. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.eco-socio.ru/usamenu/256-usasel.html>.
9. Юдин А. Государственное регулирование и кредитование сельского хозяйства в Великобритании и США / А. Юдин // Международный сельскохозяйственный журнал : сб. науч. тр. – 1992. – № 5. – С. 48-51.
10. Стратегія розвитку України "Україна 2020: Стратегія національної модернізації" / Міністерство економіки України.

Соловий С.Б. Развитие аграрного производства в развитых странах мира: уроки для Украины

Проанализированы особенности аграрного производства в развитых странах мира и осуществлена оценка возможностей использования положительного зарубежного опыта в этой сфере в Украине. Определены проблемы, связанные с особенностью внедрения такого опыта в Украине в условиях системного экономического кризиса и внешней агрессии. Установлена необходимость государственной поддержки сельским территориям, которая должна направляться в конкретные проекты и программы с учетом особенностей сельских территорий, что должно подтолкнуть к созданию новых рабочих мест и новых взаимоотношений на селе, увеличить инвестирование в сельскую инфраструктуру.

Ключевые слова: аграрное производство, развитие, развитые страны мира, зарубежный опыт, сельские территории, использование.

Soloviy S.B. The Development of Agricultural Production in Developed Countries: Lessons for Ukraine

Some peculiarities of agricultural production in the developed countries of the world are studied. The assessment of the positive possibilities of using foreign experience in this field in Ukraine is provided. The problems with the feature of the implementation of this experience in Ukraine in a systemic economic crisis and external aggression were identified. The necessity of state support for rural areas, which should be channelled into specific projects and programs taking into account the characteristics of rural areas, which should encourage the creation of new jobs and new relationships in rural areas, to increase investment in rural infrastructure were defined.

Keywords: agrarian production, development, foreign experience, rural territories, uses.

УДК 336

Проф. М.В. Рymar, д-р екон. наук; аспір. Н.В. Ликун –
НУ "Львівська політехніка"

НАФТОПЕРЕРОБНА ГАЛУЗЬ У СИСТЕМІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Паливно-енергетичний комплекс є запорукою енергетичної безпеки держави. Зокрема, важливу роль у забезпеченні держави паливними ресурсами відіграють підприємства нафтопереробного комплексу. Розглянуто стан і перспективи розвитку нафтопереробної галузі України у системі паливно-енергетичного комплексу. Здійснено аналіз її сучасного стану та визначено перспективи розвитку, окреслено основні проблеми як у паливно-енергетичному комплексі України, так і в нафтопереробній галузі. Проаналізовано Енергетичну стратегію України на період до 2030 р. та виокремлено основні завдання до вирішення проблем нафтопереробної галузі.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, нафтопереробна галузь, газовидобувна галузь.

Постановка проблеми. Забезпечення потреб держави та функціонування у ній підприємств паливно-енергетичними ресурсами є пріоритетним завданням для країни, стратегічні плани якої націлені на сталий розвиток. Паливно-енергетичні ресурси є результатом роботи цілого комплексу, який включає паливні та електроенергетичні ресурси. Щоб потреби господарства країни у таких ресурсах забезпечувались у повному обсязі, необхідно контролювати внутрішнє видобування (виробництво) ресурсів і їх використання на паливно-енергетичному ринку.

Сьогодні паливно-енергетичний комплекс України є залежним від імпорту сировини, оскільки власне видобування (виробництво) не забезпечує всіх потреб держави. Зокрема залежною від імпорту є нафтопереробна промис-

ловість, що є структурною складовою ПЕК. Змінити ситуацію, що склалася у галузі, можна за умови переорієнтації ринку на використання власної сировини, розроблення та введення нових родовищ, а також диверсифікації джерел імпорту сировини.

Аналіз джерел та публікацій. Серед учених, які працюють над дослідженням нафтопереробної промисловості та паливно-енергетичного комплексу, не можна не назвати: О. Соскіна, Л. Баб'як, І. Барабаш, В. Федорак, В. Ніколаєва, В. Дутчак, В. Саприкіна, К. Бородіна, Ю. Березовську та ін. У своїх працях вони наголошують на важливості паливно-енергетичного комплексу, зокрема нафтопереробних підприємств для розвитку держави, необхідності впровадження інновацій різного характеру, нагальності пошуку нових власних та імпортованих джерел сировини для ПЕК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) країни є основою економіки держави, адже від його стану і перспективних інновацій залежить розвиток галузей економіки та національного господарства, а також забезпечення підприємств ресурсами та енергією, що є основою виробничо-господарської діяльності.

ПЕК – це складна міжгалузєва система видобутку (виробництва) та перероблення палива й енергії, їх транспортування, розподілу та використання. До системи ПЕК належать: паливна промисловість (вугільна видобувна та переробна галузі, нафтова видобувна та переробна галузі, газова видобувна та переробна галузі) та електроенергетика (ТЕС, ГЕС, АЕС, альтернативні вітрові та сонячні електростанції).

Паливно-енергетичний комплекс України (енергетика) – галузь (сектор) економіки, до якої належать суб'єкти господарювання, діяльність котрих пов'язана з розвідуванням, видобутком, переробленням, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передаванням, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв) – палива, електричної і теплової енергії, окрім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води [1].

Важливою складовою частиною системи паливно-енергетичного комплексу є газова промисловість України, що бере свій початок з освоєння Прикарпатського регіону, на частку якого припадає приблизно 3-3,5 % всього видобутку газу в Україні. У названому регіоні згадаємо Дашавське родовище, яке сьогодні використовується для підземного зберігання газу; Більче-Волинське газове родовище, яке експлуатується з 1949 р. і вже потребує реконструкції та модернізації; Космацьке газоконденсатне родовище, що експлуатується з 1969 р., і є дуже важливим для хімічної промисловості; Опарське, Угерське й Рудьківське родовища ще експлуатуються, але їхні запаси вже вичерпані; Косівське й Кадобнянське газові родовища використовуються для місцевих потреб. Окрім перерахованих газових родовищ у Прикарпатті, виявлено ще низку родовищ й газопроявлень промислового значення. Це Судово-Вишнянське, Неміривське, Солотвинське, Мукачівське, Іршавське й ін.

Незначний видобуток газу у Прикарпатському регіоні зумовлений вичерпанням газу зі старих родовищ, нераціональним видобутком, зношенням і

старінням видобувного обладнання та технології видобування. Дніпровсько-Донецький нафтогазовий регіон в Україні найбільший, на його частку припадає приблизно 93 % видобутку газу в країні. Серед основних родовищ природного газу називають родовища, що розташовані в Харківській, Сумській, Полтавській, Дніпропетровській і Чернігівській обл. Тут виявлено 111 газових родовищ, орієнтовні запаси газу становлять 785,4 млрд. м³. Найбільші з них – Шебелинське, яке містить 80 % всіх запасів України, та Західнохрещищенське газоконденсатне родовище.

У Причорноморсько-Кримському нафтогазоносному регіоні відкриті й експлуатуються 17 газових родовищ із загальним запасом 14,3 млрд м³. Найбільші з них Голіцинське, Джанкойське, Глібовське, Оленівське, Задорненське, Стрілківське. Нещодавно на дні Чорного моря геологи виявили низку перспективних газових родовищ. У Причорномор'ї та Приазов'ї родовища нафти й природного газу експлуатуються на шельфі Чорного моря: Голіцинське, Шмідта, Штормове, Тарханкутське, Дельфін; родовища природного газу є на шельфі Азовського моря: Керченське, Казантипське.

Україна не надто багата на нафту. Виділяють три райони, що мають запаси нафти: Прикарпатський, Дніпровсько-Донецький і Причорноморський. При цьому варто зазначити, що зміни, які відбуваються в Україні останнім часом, зумовили ситуацію коли Донецький та Кримський нафтогазоносні регіони не можуть експлуатуватись державою.

Зараз перше місце за видобутком нафти належить Лівобережній частині України, зокрема у Чернігівській обл. на базі Гнидинцівського й Прилуцького родовищ, у Сумській – на основі Охтирського й Качанського родовищ й у Полтавській – на базі Сагайдацького, Зачепилівського та Радченківського родовищ. Тут добувають більше половини загального обсягу вітчизняної нафти. Друге місце посідає Прикарпатський нафтогазовий район, де працюють нафтогазодобувні підприємства Бориславнафтогаз і Долинанафтогаз. Поки що масштаби видобутку нафти невеликі через виснаження запасів і недостатнє проведення розвідувальних робіт.

Не секрет, що спосіб видобутку нафти впливає на її собівартість. Українська нафта має порівняно високу собівартість, оскільки видобуток її прогресивним фонтанним способом майже зупинився. Для підтримки високого тиску шарів практикують закачування за контури шару гарячої води, пари, хімічних компонент, які дають змогу збільшувати видобуток нафти до 60-70 %. Вартість нафти в районах споживання значною мірою визначається витратами на її транспортування, що залежить від діаметра трубопроводу, вмісту в сирій нафті парафіну, потужності нафтоперегінних станцій. За останні роки спостерігається тенденція до подорожчання вітчизняної нафти, пов'язана з ускладненням умов видобутку й експлуатації більшості родовищ. Водночас, будівництво нафтопереробних підприємств у районах споживання нафти й нафтопродуктів має низку переваг, оскільки різко зменшуються витрати на перевезення нафтопродуктів незалежно від способу транспортування сирової нафти (зберігання сирової нафти коштує дешевше), а переробні підприємства мають можливість використати сирину нафту, що надходить із різних регіонів. Переробляють нафту в Україні

здебільшого приватні компанії, найбільшими з яких є "ТНК-ВР" (Лисичанський НПЗ), "ЛУКОЙЛ" (Одеський НПЗ), "Континіум" (Херсонський НПЗ) та Група "ПРИВАТ" (Кременчуцький НПЗ, Дрогобицький НПЗ та Надвірнянський НПЗ). Загальне значення теоретичної потужності переробних заводів становить 51-54 млн т нафти на рік, при тому що щорічний видобуток нафти в Україні 3-4 млн т, що забезпечує близько 10 % загальної потреби в нафтопродуктах. Більшість з нафтопереробних підприємств не працюють.

Нафтопереробна галузь України є енергетично залежною від імпоротної сировини. Для перероблення заводи використовують переважно російську сировину, обсяг якої оцінюється приблизно 80 %, 10 % становлять поставки з Казахстану, Киргизії, Туркменістану, Білорусі і частково з прибалтійських країн. Основні характеристики ПЕК України наведені у табл. 1, можна згрупувати у матрицю SWOT (переваги та недоліки, можливості та загрози) [1, 2, 4].

Табл. 1. Характеристики ПЕК України

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> - наявність запасів вугілля, газу та нафти; - наявність транспортних потужностей для паливно-енергетичних ресурсів; - зручне географічне розташування, розвинена енергетична галузь. 	<ul style="list-style-type: none"> - обмежена розвіданість та розроблення власних родовищ паливно-енергетичних ресурсів; - високий рівень імпорту енергоресурсів; - незначний рівень диверсифікації джерел імпорту паливно-енергетичних ресурсів; - низький рівень екологічного захисту навколишнього середовища; - високий рівень зношеності обладнання, його застарілість.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - реалізація пошуково-розвідувальних робіт та відкриття нових родовищ нафти й газу; - впровадження і використання нового обладнання та прогресивних енергогенеруючих технологій; - впровадження програм використання альтернативної енергії (енергії сонця, вітру; сланцевого газу тощо); - впровадження інновацій та модернізація ПЕК шляхом залучення інвестицій, кредитів тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> - нестабільність цін на імпортовані паливно-енергетичні ресурси; - недосконале політично-економічне регулювання питань розвитку ПЕК; - значні втрати та витрати пов'язані із застарілістю обладнання видобувної, переробної та транспортної систем ПЕК; - значний рівень забруднення навколишнього середовища.

Аналізуючи основні характеристики ПЕК України, можна дійти висновку про те, що потенціал для розвитку галузі є. Однак, щоб оптимізувати процеси, потрібно зробити два основні кроки: диверсифікувати джерела імпорту паливно-енергетичних ресурсів та модернізувати обладнання, впровадити передові технології перероблення. Реалізація цих кроків автоматично знизить рівень екологічного впливу галузі на навколишнє середовище та мінімізує втрати та витрати від використання технічно недосконалого обладнання видобутку, перероблення та транспортування.

Сучасний стан ПЕК України характеризується незначними обсягами видобутку (виробництва) власних енергоресурсів, натомість обсяги імпорту енергоносіїв та нафтопродуктів посідають значну частку у загальній структурі обсягу споживання.

Табл. 2. Обсяги виробництва та імпорту найважливіших видів продукції ПЕК*

Продукція	Рік									
	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Електроенергія, млрд квт/рік	272,0	298,5	194,0	172,1	182,2	187,9	193,9	198,2	215,4	213,7
Нафта, млн т	5,8	5,3	4,2	3,7	2,5	3,5	3,3	3,2	3,2	2,3
імпорт	x	x	x	13,2	8,7	7,6	5,5	1,5	0,85	1,2
Газ, млрд м ³	42,9	28,1	18,2	19,4	20,3	20,0	20,1	20,18	20,02	19,8
імпорт	x	x	x	60,1	47,2	36,6	44,1	32,94	22,6	27,3
Вугілля, млн т	189	164,8	87,8	83,4	35,2	75,2	81,9	85,9	40,66	37,5

* За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України <http://mpe.kmu.gov.ua>

Як свідчать дані табл. 2, Україна є залежною від імпорту нафти і газу. Так, у 2000-2011 рр. імпорт нафти значно перевищував власний видобуток, і лише з 2012 р. нафти видобувається більше, ніж імпортується більше. Але така динаміка має інший бік – скоротились обсяги виробництва бензину та дизпального вітчизняними нафтопереробними заводами і збільшився імпорт готової продукції нафтопереробка. Імпорт газу стабільно перевищує власний видобуток. Для вирішення проблем ПЕК на рівні держави 15 березня 2006 р. схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2030 р. [1].

Основні положення Енергетичної стратегії окреслюють першочергові кроки до вирішення проблем нафтовидобувної галузі:

- припинення шкідливої для розвитку вітчизняної нафтогазовидобувної промисловості практики зупинення законами України про державний бюджет положень спеціальних законів, зокрема Кодексу України "Про надра", законів України "Про нафту і газ" та "Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат";
- спрощення порядку надання земельних ділянок для будівництва нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, пов'язаних з їх експлуатацією;
- завершення делімітації кордонів з Росією та Румунією на Чорному та Азовському морях;
- уточнення програми освоєння шельфів Азовського та Чорного морів;
- розроблення законодавчої та нормативної бази щодо стимулювання широкого впровадження наукомістких та високовитратних технологій інтенсифікації видобутку та підвищення вуглеводне вилучення [1].

Енергетична стратегія передбачала модернізацію нафтопереробної галузі двома етапами. Перший етап (до 2015 р.) передбачає завершення циклу глибокої перероблення нафти переважно шляхом спорудження установок каталітичного крекінгу, гідрокрекінгу і вісбрекінгу, а також коксування і виробництва бітуму. При цьому показник глибини перероблення нафти буде доведено до 73-75 %. На цьому етапі передбачається модернізувати установки гідроочищення і каталітичного риформінгу, а також побудувати установки ізомеризації й алкілювання з метою випуску високоякісних моторних палив [1]. Однак, на жаль, сьогодні активних дій з виконання першого етапу не спостерігаємо. Нафтопереробні підприємства працюють, використовуючи близько 5 % потужностей, а окремі з них просто припинили свою роботу і про модернізацію обладнання не йдеться. Натомість держава імпортує готову продукцію нафтопереробної галузі, що призводить до зростання цін на ринку.

Другий етап Енергетичної стратегії (2015-2025 рр.) передбачає, що показник глибини перероблення нафти буде доведено до 85 % шляхом будівництва установок деасфальтизації, деметалізації і коксування гудрону, гідрокрекінгу вакуумного газойлю і деасфальтизатів. Планується, що на цьому етапі має бути споруджено нові установки риформінгу, алкілування й полімеризації, а також нові атмосферно-вакуумні трубчаткі замість застарілих [1].

Після 2025 р. потребуватимуть здебільшого заміни морально і фізично зношені установки на нові того ж призначення, що забезпечить виробництво усіх основних видів нафтопродуктів з глибиною перероблення нафти не нижче 90 %, а на новітніх технологічних лініях – не нижче 95 % [1]. За умови виконання основних кроків, передбачених Енергетичною стратегією, Україна зможе досягти поліпшення стану ринку паливно-енергетичних ресурсів та зменшити залежність держави від зовнішніх постачальників.

Висновки з проведеного дослідження. Сьогодні Україна є залежною від імпорту паливно-енергетичних ресурсів. Обсяги власного видобутку нафти і газу не можуть задовольнити потреби держави у продукції нафтогазової галузі, тому основна частка нафти і газу імпортується. При цьому підприємства нафтопереробної та газової промисловості використовують морально застаріле та технічно зношене обладнання, що негативно впливає на якість кінцевих продуктів перероблення та призводить до значних витрат на її транспортування й зберігання.

Проаналізувавши основні положення програми "Енергетична стратегія України на період до 2030 року", можна зробити висновок, що ще не вичерпані всі можливості для подальшого удосконалення паливно-енергетичного комплексу шляхом розвідки і видобутку вітчизняних паливно-енергетичних ресурсів, диверсифікації джерел їх імпорту і раціонального використання отриманого палива, модернізації обладнання та технологічних процесів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у визначенні законодавчих, фінансових та економіко-екологічних механізмів впровадження інновацій на підприємствах паливно-енергетичного комплексу, зокрема нафтопереробної галузі, що дасть змогу виготовляти продукцію з високими якісними характеристиками.

Література

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145-2006-%D1%80/para5#n5>
2. Корінний С.О. Сучасний стан паливно-енергетичного комплексу та можливості використання енергозбереження підприємствами / С.О. Корінний. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_6/files/EC611_17.pdf
3. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України: інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за 2006-2012 рр. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://mre.kmu.gov.ua/>
4. Турченко Д. Проблеми й передумови відродження паливно-енергетичного комплексу України / Д. Турченко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.experts.in.ua/baza/apalitic/index.php?>
5. Україна 2005-2014 рр.: статистичні збірники / Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Ринки газу та нафти України за 2012-2013 рр.: аналітичний огляд. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.credit-rating.ua/img/st_img/AS/2013/15.04.2013/gas_neft_2012.pdf

7. Нефтеперерабатывающие заводы (НПЗ) Украины. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.cdu.ru/articles/detail.php?ID=300386>

8. Нефтепереработка 2011: в стране невыученных уроков: профессиональный интернет-дайджест "НефтеРынок". [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.nefterynok.info/analytics.phtml?art_id=115.

Рымар М.В., Лыкун Н.В. Нефтеперерабатывающая отрасль в системе топливно-энергетического комплекса Украины

Топливо-энергетический комплекс является залогом энергетической безопасности государства. В частности, важную роль в обеспечении государства топливными ресурсами играют предприятия нефтеперерабатывающего комплекса. Рассмотрены состояние и перспективы развития нефтеперерабатывающей отрасли Украины в системе топливно-энергетического комплекса. Осуществлен анализ ее современного состояния и определены перспективы развития, очерчены основные проблемы как в топливно-энергетическом комплексе Украины, так и в нефтеперерабатывающей отрасли. Проанализирована Энергетическая стратегия Украины на период до 2030 г. и выделены основные задачи к решению проблем нефтеперерабатывающей отрасли.

Ключевые слова: топливно-энергетический комплекс, нефтеперерабатывающая отрасль, газодобывающая отрасль.

Rymar M.V., Lykun N.V. Oil Refining Industry in the Fuel and Energy Complex of Ukraine

The Energy Sector is the key to energy security. In particular, refinery complex enterprises play an important role in state fuel resources. The state and prospects of the oil refining industry in Ukraine in the system of the fuel and energy complex are studied. A current state and development prospects are identified, the main problems both in the energy sector of Ukraine, and in the refining industry are outlined. The Energy Strategy of Ukraine for the period till 2030 is investigated. The main tasks to solve the problems of oil refining industry are described.

Keywords: oil refining industry, fuel and energy complex, petrochemical industry, gas industry.

УДК 656.078:504.3.054

Доц. З.П. Двудіт, канд. екон. наук, докторант –

Державний економіко-технологічний університет транспорту, м. Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Досліджено проблему забруднення атмосферного повітря та визначено основні джерела його забруднень. На підставі аналізу діяльності Донецької залізниці за 2011-2013 рр. встановлено обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря, виявлено динаміку їх викидів стаціонарними і пересувними джерелами. Здійснено економічне оцінювання природоохоронної діяльності та заходів, а також розглянуто динаміку зборів, зокрема екологічних податків, за викиди забруднювальних речовин. Вперше запропоновано методичні підходи до оцінювання еколого-економічного управління системою охорони атмосферного повітря, а саме: чинники впливу стаціонарних та пересувних джерел на забруднення атмосферного повітря, принципову схему управління системою охорони атмосферного повітря, алгоритм економічного оцінювання впливу підприємств залізничного транспорту на стан забруднення атмосферного повітря.

Ключові слова: еколого-економічне управління, економічне оцінювання, підприємство залізничного транспорту, система охорони атмосферного повітря.